

2. Obyvatelé slumů a Matka Tereza

Malý Ricardo (8 let) vyráží každý den s partou kamarádů na 15kilometrovou pouť do centra města. Snaží se něco vyžebrot žonglováním. Jeho o 4 roky starší bratr Dodo zase denně naběhává více než 40 km se svým vozíkem. Sbírá vše, co lze prodat do sběrných surovin. Do školy nikdo z nich nechodí, protože musí přispívat do rodinného rozpočtu. Společně s dalšími sourozenci a rodiči žijí v jedné místnosti postavené z kusů plechu, lepenky, papíru a jiných odpadových materiálů. Ve své chatrči, která má pouze jedinou místnost, nemají ani elektřinu, ani vodu nebo kanalizaci...

V minulém čísle našeho Občasníku jsme psali o **slumech**, tj. chudinských čtvrtích z provizorních chatrčí postavených z kusů plechu, igelitu, dřeva a jiného zpravidla odpadového materiálu. V takovýchto podmínkách žije přibližně miliarda lidí. Asi nikdo nepochybuje o tom, že je to strašné selhání lidské společnosti. Málokdo z nás si však za tímto obrovským číslem dokáže představit také miliardu tragických osobních příběhů dětí i dospělých, jejichž život je těžce poznamenán bídou.

Střípky ze života ve slumech

Keňa: Většina z nás asi ráda vzpomíná na dětství. Mnoho dětí ze slumů v Nairobi (Keňa) však nikdy na dětství vzpomínat nebude. Těch let, ve kterých se rádi vracíváme k dětství, se totiž nedožijí. Nikdo se o ně nezajímá, nikdo na ně nemá čas. Jejich rodiče, kteří stěží užíví rodinu, nemají prostředky na to, aby jejich děti mohly chodit do školy. A tak se děti obracejí k ulici, která jim nabízí volnost a povyražení. Stávají se součástí part, které žijí na smetišti a vydělávají si **tříděním odpadu**. Večer dostanou za svou práci peníze, které okamžitě utratí za jídlo a drogy. Mezi drogami je oblíbené především lepidlo. To je mnohem levnější než chleba a poskytuje tak snadnou možnost, jak zapomenout na bezvýchodnou situaci a trochu si zpříjemnit těžký život. Následky čichání se však brzo dostávají nejčastěji v podobě těžkého poškození mozku. Proto mají -náctiletí obyvatelé ulice často tupý výraz a vratký krok a končí jako nemohoucí lidské trosky.¹

Děti hledají na haldách odpadků, co by se dalo ještě použít nebo zpeněžit

Indie: Také v indických slumech až příliš často nechodí děti do školy a snaží se přispívat do rodinného rozpočtu. Této situace originálně využívají indické železnice. Vlak při vjezdu do slumové oblasti zpomalí, aby do něj mohly naskočit místní děti s velkými pytli. Tyto pytle hbitě plní odpadky, které se válejí pod nohama pasažérů. Za každý pytel dostane dítě od indických železnic 2 rupie (tj. cca 1 Kč)². A teď si představme na místě dětí ze slumů sami sebe, naše děti nebo vnoučata. A to ještě není stále to nejhorší. Horší to mají děti, které upadnou do rukou místní mafie. Ta si je vycvičí ke krádežím, prostituci nebo je

zmrzačí a využívá jich k žebráni. Zdá se Vám to barbarské? Pak si uvědomte, že i v naší „civilizované“ Evropě se ročně prodá více než 100 000 dětí a žen.³ Evropané nejsou lepší než Indové, co se týká zneužívání lidské bídy. Pouze mají méně příležitostí a ruce více svázané strachem z policejního stíhání.

Vraťme se však k problematice slumů. Jistě již mnohé z nás napadla otázka, jak těmto lidem pomoci. Samozřejmě, ideální by bylo odstranit příčiny vzniků slumů. Zvýšit pracovní příležitosti na venkově a zabránit tak přílivu obyvatelstva. Současným obyvatelům slumů pak zajistit možnost slušné obživy sebe a své rodiny. Jenže k tomu nikdo z nás nikdy nebude mít potřebnou moc a prostředky. Mnozí z nás to na tomto místě tedy vzdávají a na svou omluvu prohlašují, že tento problém stejně nemohou vyřešit. Podívejme se však, jaký postoj k nejubožejším obyvatelům slumů zaujala Matka Tereza, jejímž blahoslavením (r. 2003) nám ji Církev dává za vzor. Současný papež Benedikt XVI. pak ve své encyklice „Deus caritas est (*Bůh je láska*)“ několikrát jmenuje Matku Terezu ve společnosti velkých světců milosrdné lásky, kteří jsou nám světlem na cestě ve škole lásky.

¹ Jakub Zahradníček: Street Kids v Nairobi: život v prachu smetiště a lepidla, 2.3.2009. Lidé a Země <http://www.lideazeme.cz/clanek/street-kids-v-nairobi-zivot-v-pachu-smetiste-a-lepidla>

² <http://tuscisny.blog.sme.sk/c/197660/Skutocny-milionar-z-chatrce.html>

³ Žadatelky o azyl a obchod s lidmi, Výzkumná zpráva pro úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, oddělení pro Českou republiku, www.unhcr.cz/dokumenty/vyzkum_02.pdf

Příklad Matky Terezy

Matka Tereza (středoškolská profesorka dějepisu a zeměpisu) vždy jednala velmi konkrétně. Pokud viděla podvyživené dítě, nepřemýšlela o tom, co vede k problému podvýživy a jak tento problém odstranit, ale snažila se sehnat jídlo, aby toto hladové dítě nakrmila. Podobně, když potkala nemocného či malomocného.

Matka Tereza vyučovala od svých osmnácti do třiceti sedmi let na střední škole pro děvčata z bohatých vrstev. Když tuto školu opustila, aby sloužila a pomáhala nejchudším obyvatelům slumů, jistě si nedělala iluze o tom, že svou prací vyřeší problém všech nejubožejších obyvatel Kolkaty. Měla však jistotu, že v každém jednotlivém chudákovi slouží přímo Kristu.

Práce ve slumech: Matka Tereza začínala svou práci pro nejchudší mezi zavšivenými, otrhanými a špinavými dětmi ve slumu Motijhil. Učila je bengálské abecedě a poučovala o hygieně. Pokud to bylo potřeba, sama obcházela rodiče a přesvědčovala je, aby poslali děti do její školy. Když se dozvěděla o někom, kdo je nemocný nebo již dlouho nejedl, sama jej navštívila v jeho chatrči. Pro její činnost jí brzy začali lidé říkat „sestra ze slumů“.

Matka Tereza se setkává se všemi myslitelnými chorobami (zejména malomocenstvím a tuberkulózou) a snad veškerou myslitelnou bídou světa (sama onemocněla tuberkulózou, malárií, zápallem plic, opakovaným infarktem). Na hromadě odpadků nachází polomrtvou ženu, jejíž tělo je ohlodáno potkany. Mezi odpadky na smetišti vyhledává pohozené děti, odložená novorozená miminka, a to i taková, která přežila svůj potrat. Ve stokách nachází umírající lidi s nepředstavitelně zapáchajícími ranami, které se hemží larvami hmyzu, v bídné chatrči pak malomocnou ženu bez prstů, kterou vlastní rodina vypudila z domu.

Pro tuberkulózní pacienty zařizuje provizorní ošetrovnu. Mezi jejími pacienty převládají ti obyvatelé slumů, kteří si vydělávají na živobytí jako rikšové či nosiči břemen na tržištích. Co pacient, to příběh o těžkém životě plném dřiny za nepatrnou mzdu, která sotva stačí jejich rodinám. Nikdo z těchto pacientů nemá prostředky a možnosti léčby této silně infekční a zákeřné nemoci. S každým pacientem zachraňuje Matka Tereza také jeho manželku a děti před ještě větší bídou. To platí i o péči Matky Terezy o malomocné. Těm posílá na pomoc mobilní ambulanci ošetrovny a později se jí daří zakládat i celé vesničky pro malomocné, které zahrnují nejen ošetrovnu a nemocnici, ale také školu pro děti a dílny pro vyléčené, ale nevratně zmrzačené malomocné.

I kdybychom zachránili pouze jednoho člověka ... : Matka Tereza viděla v každém, a obzvláště v chudém a ubohém, samého Krista, kterému se rozhodla celým svým životem sloužit. To by také mohla být nejlepší odpověď na často se opakující námitku, že stejně svou pomocí nezachráníme všechny. Pokud však vidím ve svém bližním Krista, jak mu mohu odmítnout pomoc? Copak nás nezajímají jednotlivci, ale jen řešení problémů? Copak neposkytneme ošetření členu rodiny jenom proto, že nemůžeme vyléčit všechny nemocné? A nedáme najíst jednomu našemu hladovému dítěti jenom proto, že není v našich silách nakrmit všechny hladovějící děti?

Jednou se Matky Terezy někdo ptal, zda by nebylo lépe učit lidi chytat ryby, než jim je dávat. Na to Matka Tereza mu odpověděla, že její lidé se neudrží na vlastních nohách, natož aby dokázali udržet prut a pokoušeli se něco chytit. Ale až zesílí, pak mu tyto lidi pošle a on je bude učit chytat ryby. Matka Tereza by jistě neodporovala svatému Augustinovi, který učí: „Je dobré dát hladovějícímu chléb, ale ještě lépe je zajistit, aby již nemusel hladovět.“ Nicméně poznala, kde je její místo a co je její poslání. K tomu, aby se odstranily příčiny nelidských podmínek života těch nejchudších ve slumech, bylo zapotřebí velkých a rozsáhlých změn v nespravedlivém uspořádání společnosti. A k těmto změnám

Matka Tereza s nejchudšími z chudých

„Je dobré dát hladovějícímu chléb, ale ještě lépe je zajistit, aby již nemusel hladovět.“ Nicméně poznala, kde je její místo a co je její poslání. K tomu, aby se odstranily příčiny nelidských podmínek života těch nejchudších ve slumech, bylo zapotřebí velkých a rozsáhlých změn v nespravedlivém uspořádání společnosti. A k těmto změnám

je zapotřebí nejen peněz, ale také politické moci. A zatímco by člověk dělal politiku, před jeho prahem by umírali Lazarové (Lk 16,19-31), kterým neměl čas pomoci. Matka Tereza proto slouží těm, kteří potřebují **pomoc tady a teď**. Svou prací a láskyplnou péčí zvěstuje svou lásku k lidem, která je založena na vroucí lásce k Bohu. Vždyť láska je to hlavní, co naší společnosti chybí. Kdyby bylo na světě dostatek lásky a dobré vůle, všechny problémy světa (i ty nejpalcivější) by mohly být mírumilovně vyřešeny. Sama Matka Tereza pak říká, že při rozhovorech s mocnými tohoto světa nedává detailní návody, co by měli udělat. Ale snaží se s nimi mluvit o lásce.

Pane, co chceš, abych učinil?

Kéž je nám blahoslavená Matka Tereza příkladem, že nemáme propadat beznadějí, i když budeme stále slyšet o bídě miliard našich bratří sester. Vždyť pomoci třeba jen jednomu jedinému nejubožejšímu znamená pomoci samému Kristu. A to přece není málo!

Nezapomeňme také, že proti světové bídě nebojují pouze ti, kteří se osobně věnují ubohým, ale i ti, kteří plní ruce těchto „bojovníků na první linii“. A nezastupitelnou roli mají i všichni ti, kteří sice nemají ani prostředky, ani zdraví, ale svými přimluvami u Boha, povzbudivými vzkazy a jinou morální podporou posilují paže „bojovníků“ i jejich „zásobovatelů“. Vždyť tváří v tvář veškeré hmotné i mravní bídě světa se tak snadno ztrácí odvaha a ďábel má velký zájem na tom, aby armáda bojující proti bídě svůj boj konečně vzdala.

Vždyť není naší zásluhou, že „my máme“, a není chybou těch nejubožejších, že „oni nemají“. Nezapomeňme, že kdo více dostal, od toho se také bude více požadovat. S příkladem Matky Terezy před našima očima se společně se svatým Pavlem ptejme: „**Pane, co chceš, abych učinil?**“

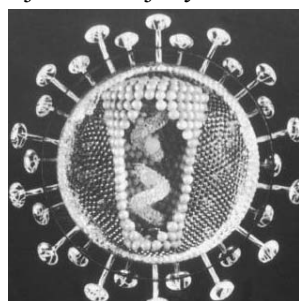
Blahoslavená Matko Terezo, přimlouvej se za nás!

3. HIV/AIDS

Seдемiletý Kalilo nemá maminku ani tatínka, zemřeli na AIDS. V Zambii, kde žije společně s babičkou, je každý šestý dospělý nakažen virem HIV. Každá rodina v jejich vesnici je nějak postižena touto chorobou. Nedávno zemřelo ve vedlejší chatrči dvouměsíční miminko. Jeho maminka zemřela na AIDS a rodina neměla prostředky, aby sehnala nějakou náhražku mateřského mléka. V protější chatrči zase často trpí hladem. Otec rodiny je nakažen virem HIV a již nemá sílu pracovat na poli.

Situace ve světě

Odhaduje se, že na celém světě je nakaženo virem HIV kolem 33 milionů lidí.⁴ Drtivá většina z nich žije v rozvojových zemích Afriky a Asie. Ročně z těchto nakažených na následky onemocnění AIDS umírají více než 2 miliony lidí. Kolem 2 milionů nakažených v roce 2007 tvořily děti. Každý den se jich nakazí asi 1800. Nejpostiženější oblastí je Afrika na jih od Sahary, na kterou připadá asi 23 milionů (67%) nakažených HIV a žije tam téměř 90% všech nakažených dětí na světě. Indie má podle některých odhadů 2 až 3 miliony,⁵ podle jiných až 5 milionů nakažených.⁶ Nejvíce postižených je mezi lidmi v produktivním věku (15 – 49 let). V České republice je evidováno 1189 osob⁷ nakažených virem HIV a tento počet neustále stoupá. Odhaduje se, že ve skutečnosti je jich třikrát až desetkrát více (12 000). Výrazně horší situace je v nedaleké Ukrajině, kde se počet nakažených odhaduje na 400 000.⁸

Model viru HIV

Onemocnění HIV/AIDS není zdaleka pouze problémem zdravotním, ale také společenským a ekonomickým. Postižení nejsou jen sami nakažení, ale celá rodina, zejména děti. A teď si uvědomme, že v některých zemích generace rodičů doslova vymírá na tuto nemoc (viz Tabulka 1).

⁴ Národní program boje proti AIDS v České republice, <http://www.aids-hiv.cz/udajevsvete.html>

⁵ Lakhashe S., Thakar M., Godbole S., Tripathy S., Paranjape R. (2008): HIV infection in India: epidemiology, molecular epidemiology and pathogenesis. *Journal of Bioscience*. 33:515-525.

⁶ Godbole S., Mehendale S. (2005): HIV/AIDS epidemic in India: risk factors, risk behaviour & strategies for prevention & control. *Indian Journal of Medical Research*. 121: 356-368.

⁷ Národní program boje proti AIDS v České republice, <http://www.aids-hiv.cz/udajevCR.html>

⁸ AIDS: Jistý si nemůže být nikdo. <http://clovekvetsni.cz/index2.php?parent=&sid=&id=329&idArt=683>